

بهداشت دهان و دندان در اسلام

حجت الاسلام غلامرضا اسم حسینی^۱

فصلنامه دانشکده پرستاری و مامایی

سال سوم، شماره اول، بهار ۱۳۸۴

چکیده

مقدمه: بر اساس مطالعات و تحقیقات بیماری‌های لثه و پوسیدگی دندان به طور چشم‌گیری در جامعه شایع است. طبق اطلاعات علمی در دهه اخیر مسائل مهمی در ارتباط با سلامت عمومی افراد و بهداشت دهان و دندان آشکار شده که حاکی از تاثیر بیماری‌های دهان و دندان بر روی محدوده وسیعی از دستگاه‌های مختلف بدن است. امراض و عفونت‌های دهان و دندان، اندام‌های مختلف بدن از جمله قلب، عروق، مغز و حتی سلامت خون را تهدید و موجب بروز سکت‌های قلبی، مغزی، تولد زودرس و عوارض پوستی می‌شوند.

پژوهش حاضر، با هدف مرور آموزه‌های دینی اعم از آیات و روایات که بیانگر رابطه سلامت عمومی انسان با بهداشت دهان و دندان می‌باشد به صورت توصیفی و کتابخانه‌ای انجام شده است. در همین رابطه، آن دسته از آیات و روایاتی که به نوعی پاسخگوی نیازهای بهداشتی انسان در خصوص دهان و دندان می‌باشد و همچنین روایاتی که با یافته‌های علمی تطبیق می‌کنند، مورد نظر است. ابزار گردآوری اطلاعات، تفحص و استقراء از کتب معتبر دینی می‌باشد. بررسی و مرور آیات و روایات در این موضوع، نشان می‌دهد که اسلام علاوه بر صحت و سلامتی جسمانی انسان، بهداشت دهان و دندان را اقتضاء فطری انسان دانسته و جزو سنت پیامبر و در ارتباط با سلامت روح و روان انسان می‌داند. سفارشات و توصیه‌های موکد اسلامی در مورد دهان و دندان ضامن سلامت بدن و عامل پیشگیری از بیماری‌ها و عفونت‌های دهانی و دستگاه‌های مرتبط می‌باشد.

واژه های کلیدی: بهداشت، دهان، دندان، اسلام

فصلنامه دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، سال سوم، شماره اول، ص ۳۴-۲۴، بهار ۱۳۸۴

آدرس مکاتبه: پردیس نازلو، دانشکده پزشکی، تلفن: ۰۴۴۱-۲۷۷۰۶۹۸

^۱ کارشناس ارشد معارف اسلامی خبرگان بدون مدرک و عضو هیات علمی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی

مقدمه

برابر مطالعات انجام شده در سال‌های اخیر، یافته‌های مهمی در رابطه با سلامت عمومی افراد و رعایت بهداشت دهان و دندان به دست آمده است که نشان دهنده تاثیر بیماری‌های دهان و دندان بر روی دستگاه‌های مختلف بدن می‌باشد. بنابراین عدم رعایت بهداشت دهان و دندان نه تنها سبب بروز بیماری‌های مربوط به حفره دهان می‌شود، بلکه می‌تواند اندام‌های حیاتی بدن را تهدید و حتی سبب مرگ بیمار شوند.

به استناد گزارشی که در کتاب سلامت دهان و دندان وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی در ارتباط با تاثیر متقابل بیماری‌های دهان و دندان و بیماری‌های سیستمیک آمده است می‌توان گفت: در مطالعه‌ای با پیگیری هفت ساله نشان داده شده است که مشکلات دندانی، به طور قابل ملاحظه‌ای، با شیوع بیماری‌های قلبی، عروقی غیرکشنده در ارتباط می‌باشند. همچنین در مطالعه دیگری احتمال ابتلاء افراد به بیماری‌های قلبی، عروقی در افراد با بهداشت دهان و دندان ضعیف و دارای جرم دندانی زیاد، دو برابر بیش از دیگران می‌باشد.

بیماری‌های دهان و دندان یک عامل خطر ساز مستقل برای سگته محسوب می‌گردند، بنابر یک تحقیق ۲۵٪ بیماران دچار سگته، عفونت دندانی قابل ملاحظه‌ای

داشته‌اند، افزایش شیوع و شدت بیماری‌های لته‌ای در بیماران دیابتی منجر به آن شده است که بیماری‌های دهان و دندان به عنوان ششمین عارضه دیابت عنوان شوند. در مطالعه‌ای مشخص شده است که بیماری‌های لته اختلال در تنظیم قند خون افراد دیابتی را تسریع می‌کنند و درمان این بیماری‌ها سبب کنترل بهتر قندخون در بیماران می‌گردد.

طی تحقیقات صورت گرفته، شواهدی به دست آمده مبنی بر اینکه بیماری‌های لته شدید در زنان باردار ممکن است یک عامل خطرزای مهم برای تولد نوزاد نارس باشد، همچنین در مطالعات صورت گرفته، نمونه‌هایی از کهیر و ریزش موی کانونی به علت عفونت دندانی گزارش شده است (۱).

در همین راستا با توجه به اهمیت موضوع در این پژوهش سعی شده است آن گروه از آموزه‌های دینی که می‌تواند به طور واضح و علمی رابطه بین سلامت عمومی بدن با رعایت بهداشت دهان و دندان را بین کنند آورده شوند.

این مطالعه از نوع توصیفی و کتابخانه‌ای است که سعی شده است در آن تفحص و تحقیق به صورت استقرائی از مجموعه آموزه‌های دینی حدود پانزده جلد از کتب معتبر اسلامی و بیشتر از ۴۰ سند حدیثی جمع‌آوری گردد تا به نوعی بتواند پاسخگوی نیازهای

بهداشتی باشد مطمئناً از آنجائی که یافته‌های دینی
منطبق با عقل و علم می‌باشند اکثر این احادیث هم
منطبق با یافته‌های علمی خواهد بود که به شرح زیر
آورده شده است.

- خلقت دهان و دندان

- دستور و توصیه حضرت جبرئیل (ع) به مسواک زدن

- مسواک زدن سنت پیامبر است

- بهداشت دهان و دندان و ارتباط آن با فرائض دینی

- قرائت قرآن و بهداشت دهان و دندان

- تأثیر مسواک زدن بر روح و روان انسان

- فوائد مسواک زدن

- خلال، مضمضه، ماساژ

- چه زمانی و چه مکانی مسواک بزنیم

- از دندان‌های خود مواظبت و نگهداری کنیم

- چگونه مسواک بزنیم

بهداشت دهان و دندان در اسلام

پاکیزگی و آراستگی از آداب مهم اسلامی است. فرد

مسلمان باید به عنوان بخشی از وظایف شرعی و دینی

خود در پاکیزگی و طهارت خود و در هر آنچه به او و

محیط زندگی‌اش مربوط می‌شود اهتمام وریزد مسلمان
به جهت رعایت حقوق جامعه، حق ندارد محیط زندگی
دیگران را آلوده و یا احیاناً با سر و وضع نامرتب و آلوده
در انظار حاضر شود طوری که سایرین از بوی بد و
وضع ژولیده او آزرده و گوشه‌گیر شوند. در دین مبین
اسلام رعایت طهارت و پاکیزگی به حدی مورد تأکید
واقع شده است که پیامبر اکرم می‌فرمایند:

انّ... طيّب يحب الطيّب نظيف يحب النظافة (۱) و
همچنین فرموده‌اند:

پالطهور شطر الايمان

پاکیزگی بخش از ایمان است (۲)

طبیعی است چون وجود انسان دو بُعدی است باید در
هر دو بُعد پاکیزگی و سلامتی مورد دقت واقع شود
پاکیزگی روح و جسم مقدمه اطاعت خوب و در نهایت
معرفت و خشنودی خداوند متعال نیز خواهد بود.

پیامبر اکرم می‌فرمایند:

ان... يحب الناسک النظیف

به درستی که خداوند عبادت کننده پاکیزه را دوست دارد

(۳).

حضرت علی (ع) در مورد نظافت می‌فرمایند:

اکوسیستم دهانی

تنظفوا بالماء من النتن الريح الذی یتأذی به تعهدوا

انفسکم فان ... عزوجل یبعض من عباده القاذوره الذی

یتأنف به من جلس الیه

حفره دهان به رغم سادگی ظاهری یکی از

پیچیده‌ترین و ناهمگن‌ترین خصوصیات میکروبی را در

بدن داراست حفره دهان از یک طرف به محیط خارج و

از طرف دیگر به دستگاه گوارش مرتبط است و در

صورتی که سازه‌های مصنوعی (پروتز) در دهان قرار

گیرد روابط میکروبی این مجموعه باز هم پیچیده‌تر

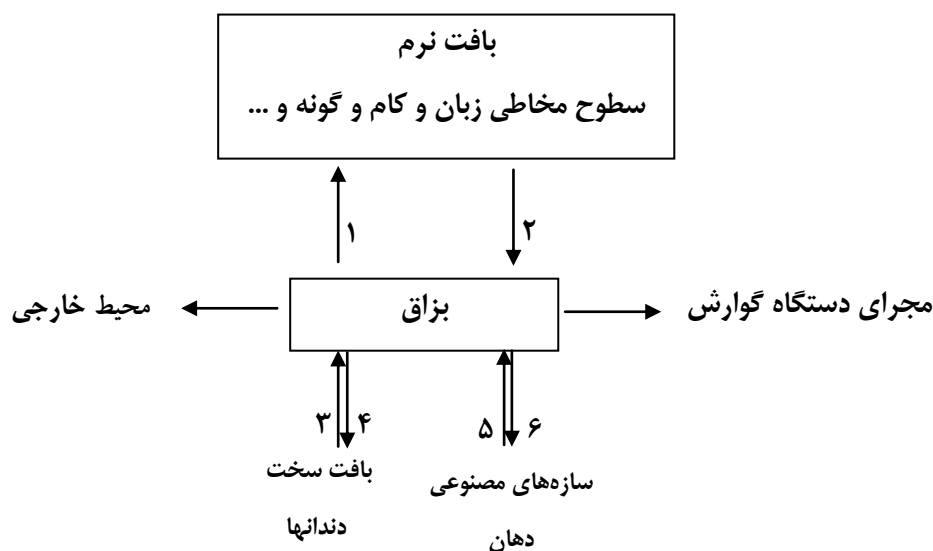
می‌شود.

خداوند را به وسیله آب از بوی بد که دیگران از آن

آزرده می‌شوند پاکیزه کنید (سر و وضع) خودتان

رسیدگی کنید زیرا خداوند عزوجل از بنده کثیفی که

هم نشینان از او متنفر شوند بیزار است (۴).

۱ و ۳ اتصال باکتری‌های بزاق به بافت‌های نرم، سخت، سازه‌های دهانی

۲ و ۴ جدا شدن باکتری‌های بزاق از بافت‌های نرم، سخت، سازه‌های

طبق جدول بالا باکتری‌های حفره دهان در دندان‌ها،

پشت زبان، مخاط گونه، اثه‌ها، سازه‌های دهانی ...

وجود دارند حفره دهان در هنگام تولد استریل می‌باشد.

در طی ۶ تا ۸ ساعت اولین میکروب‌های هوازی بویژه

استرپتوکوک‌ها در دهان مستقر می‌شوند طی ۳ تا ۵

روز اول سلول‌های اپی‌تلیال گونه و دیگر بافت‌های نرم

دهان شرائط تثبیت باکتری‌ها را در سطح خود فراهم می‌کند و به تناسب سطح خود باز دندان‌ها و بافت‌های اپی‌تلیومی که در معرض اکسیژن هستند و جاهای مختلفی که در معرض اکسیژن نیستند میکروب‌های هوازی و غیرهوازی مستقر می‌شوند در این حالت اعضاء و کیفیت و کمیت آنها در دهان و همچنین بزاق و نوع تغذیه‌ای که انسان دارد، در اکوسیستم و فضای دهان نقش بسزائی دارند (۵).

حال طبیعی است در همچون شرائط و وضعیتی رسیدگی به بهداشت دهان و دندان و تغذیه امری اجتناب‌ناپذیر و مستقیماً در ارتباط با سلامتی انسان می‌باشد، خوشبختانه دین مبین اسلام نیز به این مهم اشارات زیادی داشته و دستورات بسیار مهم کاربردی ارائه داده است که در این نوشتار سعی شده است بتدریج با عناوینی که تنظیم شده است به موضوع بهداشت دهان و دندان از دیدگاه اسلام پرداخته است.

خلقت دهان و دندان

قال الصادق (ع): فکّر یا مفضّل فی اعضاء البدن اجمع و تدبیر کل منها لِلارب فالیدان للعلاج و الرجلان للسعی و العینان للاهتمام و الفم للاغتذاء و المعده لِلهضم و الکبد للتخلیص و ...

ای مفضل در تمام اعضاء بدن تفکر کن تمام آنها برای رفع نیازمندی‌های انسان تدبیر شده‌اند دست‌ها

برای فعالیت و پاها برای راه رفتن و چشم‌ها برای هدایت یافتن و دهان برای غذا خوردن و معده برای هضم غذا و کبد برای ذخیره‌سازی و ... خلق شده است. (۵)

در حدیثی از امام صادق (ع) نقل شده است: دندان‌ها خلقتی هستند که خداوند در دهان آفریده، ابزاری هستند برای جویدن و سبب تمایل به طعام و سلامت، در اصل عنصری هستند صاف که آلوده می‌شوند و به خاطر جویدن طعام و بوی دهان به وسیله آن‌ها تغییر می‌کند هرگاه مومن دانا بوسیله گیاه لطیف مسواک کند و دندان‌ها را با آن تمیز کند صاف گردیده و به خلقت اولیه خود بر می‌گردد. (۶)

دستور و توصیه حضرت جبرئیل (علیه‌سلام)

به مسواک زدن

آنه کان یستاک بالاراک امره بذالک جبرئیل (۷)
پیامبر(ص):

پیامبراکرم به وسیله چوب اراک مسواک می‌زدند و این دستور جبرئیل بود.

امام رضا (ع):

و اعلم ان اجود استکت به لیف الاراک فانه یجلوا
الاسنان و یطیب النکبه و یشد اللثه و یسمنها و هو نافع

من الحَصْر اذكان با اعتدال والاكثر منه يرقّ السنان و
يزعزعها و يَضَعُ اصولها

بدان که بهترین وسیله برای مسواک کردن دندان
چوب اراک است (چوب اراک که آنرا لیف نیر
می‌گویند) دندان‌ها را جلا می‌دهد دهان را خوشبو
می‌سازد بافت لثه و دندان را برویاند و محکم می‌کند
البته مسواک زدن زمانی به دندان خدمت می‌کند که به
اعتدال باشد زیاده روی در آن باعث تخریب نسوج
دندانی و موجب ضعف بنیان آن می‌گردد (۸).

به نقل از مقاله دکتر علیرضا قنادی در کنگره بین
المللی پزشکی در اسلام و ایران چنین آمده است:

بیش از یک هزار سال است که مسلمانان به دستور
طب اسلامی با چوب خوشبوی اراک مسواک می‌کنند.
پوسیدگی ککم دندان در مصرف کنندگان این چوب
گروهی از محققان را بر آن داشته تا به بررسی مواد
مؤثر شیمیایی آن بپردازند و به خواصّ ضدّ میکربی و
ضدّ پلاک آن پی ببرند. این چوب حاوی تری

متیل آمین و آلکالوئیدی به نام سالوا دورین است که اثر
تحریک ملایمی بر روی لثه‌ها دارد و مقادیر زیادی از
کلرورها بخصوص کلرور سدیم، فلوئور، سیلیکا، گوگرد،
رزین، ویتامین ث و مقادیر کمتری تانن فلاونوئید و بتا
سیتوسترول آن نقش مؤثری در جلوگیری از پوسیدگی
دندان دارد. تری متیل آمین به عدم تجمع ذرات مواد

غذایی بین دندان‌ها کمک می‌کند، کلرورها نقش ضدّ
عفونی ملایم دارند و موقعیت فلوئور نیز واضح است.
سیلیکا در سفیدتر کردن دندان‌ها نقش اساسی دارد،
سولفور نیز ضدّ میکروب است و ویتامین ث به طور
وسعی در عفونت‌های دهان و خونریزی مصرف دارد.
براساس مطالعات انجام شده در برخی از کشورها، آثار
ضدّ پلاک پودر چوب اراک با بهترین فرم خمیر
دندان‌های تجاری یکسان می‌باشد، در سال‌های اخیر
بعضی از کارخانه‌های داروسازی اقدام به تهیه خمیر
دندان‌هایی که حاوی عصاره ریشه و ساقه‌های چوب
اراک است نموده اند، مانند، کارخانه

«Beckenham» انگلستان با نام «Sarakan» و
لابراتور همدرد پاکستان به نام «Rwwlu Hamdard»^۱
پیامبر(ص) می‌فرمایند:

مازال جبرئیل یُوصِیْنی بالسّواک حتی ظننت انه
سَيَجْعَلُهُ فَرِيضَةً (۹)

آن قدر جبرئیل به من در مورد مسواک زدن سفارش
کرد که گمان کردم آن را واجب خواهد کرد.

مسواک زدن سنت پیامبر بود

پیامبر(ص):

السواک من مرضاه... عزوجلّ و سنّته لنبیّ صلی...
علیه و آله و سلّم و مطیّبه للفم

مسواک زدن موجب خشنودی خدای عزوجل می شود و
سنت پیامبر و سبب پاکیزگی دهان است (۱۰).
بهداشت دهان و دندان و ارتباط آن با فرائض دینی
پیامبر (ص):

کان رسول ا... من یستاک کل لیلۃ ثلاث مرات مرّة
قبل نوم مرّة اذا قام من نومه الی ورده و مرّة قبل
خروجه الی صلوٰۃ الصبح
یا علی علیک بالسواک عند وضو لکل صلوٰه یا علی بر
تو باد مسواک زدن هنگام وضو برای هر نماز (۱۵).
السواک شطر الوضوء

حضرت هر شب سه بار مسواک می زدند یکبار قبل از
خواب و یک بار چنانچه از خواب برای دعا بیدار
می شدند و یکبار دیگر قبل از خروج برای نماز صبح
می زدند (۱۱).
مسواک زدن جزئی از وضو است (۱۶).
عن ابی عبدالله (ع) قال قلت المحرم یستاک؟ قال نعم
قلت فان ادمی؟

قال نعم هو من السننه
خدا اگر می خواستند به رختخواب بروند مسواک
می زدند (۱۲).
لو لا أشقّ علی امتی لأمرتهم بالسّواک مع کل صلاۃ
اگر خونریزی کرد؟ فرمود اشکال ندارد مسواک کردن
از سنت است (۱۷).
عن الحسن بن علی قال سألت ابا عبدا... عن السواک

للصائم قال نعم. ای النهار شاء
اگر بر امت من دشوار نبود هر آینه به آنها فرمان
می دادم که با هر نماز مسواک بزنید
امام صادق (ع):
عن الحسن بن علی قال سألت ابا عبدا... عن السواک
للسائم قال نعم. ای النهار شاء
هر ساعت خواست می تواند روزه دار مسواک بزند (۱۸).
پیامبر (ص):

من اخلاق النبیاء السّواک
مسواک کردن از اخلاق پیامبران است (۱۴).
صلاه علی اثر السّواک افضل من خمس و سبعین
صلاه بغیر السّواک

نمازی که پس از مسواک زدند گزارده شود از هفتاد و
پنج نماز که بدون مسواک ادا شده باشد بهتر است
دهان‌هایتان را هر قدر که در توان دارید پاکیزه
(۱۹).

پیامبر (ص):

لولا ان أَشُقَّ عَلَى امَّتِي لَأَمَرْتُهُمُ بِالسَّوَاكِ عِنْدَ وَضُو
كل صلاة
پیامبر (ص): السَّوَاكُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَ يَنْبِتُ الشَّعْرَ وَ
يُذْهِبُ بِالذَّمْعِ

اگر بر امت من سخت نبود آنها را در هر وضوئی که
برای نماز می‌گرفتند به مسواک زدن امر می‌کردم (۲۰).
مسواک زدن چشم را روشنی می‌بخشد مو را می‌رویاند
و آبریزش چشم را از بین می‌برد (۲۴).

امام صادق (ع): علیکم بالسَّوَاكِ قَائِمٌ يُذْهِبُ وَسْوَسه
الصَّدْرِ

مسواک بزنی زیرا مسواک زدن وسوسه‌های سینه را از
بین می‌برد (۲۵).

پیامبر (ص): السَّوَاكِ يَزِيدُ الرَّجُلَ فَصَاحَةً
مسواک بر فصاحت مرد می‌افزاید (۲۶).

فوائد خصوصیات مسواک زدن

پیامبر (ص): السَّوَاكِ مِنَ الْفَطْرِه

مسواک زدن اقتضای فطرت است (۲۷).

امام باقر (ع): لكل شيء طهور و طهور الفم السَّوَاكِ

بر هر چیزی که پاک کننده‌ای است. پاک کننده دهان
هم مسواک است (۲۸).

قراءة قرآن و بهداشت دهان و دندان

پیامبر (ص): ان افواهكم طرق القرآن فطهروها بالسَّوَاكِ
دهان‌های شما معبر قرآن است آنرا با مسواک پاکیزه
نگهدارید (۲۱).

نظفوا طريق القرآن قالوا: يا رسول الله... و ما طريق القرآن؟
قال افواهكم قالوا بماذا؟ قال بالسَّوَاكِ راه قرآن را تمیز
کنید گفتند ای رسول خدا راه قرآن چیست فرمود
دهان‌های شما گفتند به چه چیزی فرمود با مسواک
کردن (۲۲).

تأثير مسواک زدن بر روح و روان انسان

پیامبر (ص): افواهكم طريق من طرق ربكم فاجبها الى
... أطيبيها ريحاً فطبيوها بما قدرتم عليه

پیامبر اکرم(ص): خلال کردن باعث بهبودی لثه شده و دهان را خوشبو

می کند (۳۳).

عليكم بالسواك فنعم الشئ السواك يَشُدُّ اللثة و يذهب

بالْبَخَرِ و يصلحُ المعدة و يزيدُ في درجات الجنة و

پیامبر(ص):

يسخط الشيطان

تخلَّلوا على إثر الطعام فَانَّه مَصِحَّةٌ لِلْفَمِ و النواجذ و

يَجْلِبُ الرِّزْقَ على العبدِ

بر شما باد مسواک که چه خوب است مسواک کردن،

لثه را محکم می کند بوی ناخوشایند دهان را می زداید

معدۀ را اصلاح می کند بر درجات بهشت می افزاید و

پس از خوردن غذا خلال کنید که مایه سلامتی دهان

و دندان های آسیا می باشد و روزی را بر بنده فرو

می ریزد (۳۴).

شیطان را به خشم می آورد (۲۹).

بهداشت دهان و دندان (خال، مضمضه، ماساژ)

تخلَّلوا على إثر الطعام و تَمَضَّمُوا فانها مَصِحَّةٌ لِلنَّابِ و

النواجذ

پیامبر (ص):

پس از خوردن غذا دندان هایتان را خلال کنید و آب را

در دهان بگردانید که این دو کار مایه سلامتی

دندان های نیش و آسیا است (۳۵).

ادنی السواک ان تدلکه با صبعک

با انگشت خود لثه ها را ماساژ دهید (۳۰).

تخلَّلوا فانه من النظافة

كان علی(ع) يستاك ثم يتمضمض ثلاث مرّات حضرت

علی(ع) مسواک می زند و آنرا با سه بار مضمضه کامل

خلال کنید که بخشی از نظافت است (۳۶).

می کردند (۳۱).

امام صادق:

امام صادق:

ان رسول الله ... كان يتخلَّل و هو يُطَيِّبُ الْفَمِ

من استاك فليتمضمض

پیامبر اکرم دندان هایش را خلال می کرد و خلال

(کسی که مسواک کرد باید مضمضه کند) (۳۲).

کردن دهان را خوشبو می کند (۳۷).

امام صادق:

چه زمانی و چه مکانی مسواک بزنیم

و التخلَّل يصلح اللثة و يطيب الفم

موسی بن جعفر(ع):

مسواک زدن را هر سه روز یکبار ترک نکن حتی اگر

والسّواک فی الخلا یورث البخر

فرصت نداشتی مگر آنکه یک مرتبه آن را (بر دندان‌ها)

بشکی (۴۲).

مسواک زدن در توالت باعث بوی بد دهان خواهد

شد (۳۸).

از دندان‌های خود مواظبت و نگهداری کنیم

امام رضا(ع): شرب الماء البارد عقیب الشی الحارّ او

امام صادق(ع):

الحلاوة یذهب بالاسنان

ایاک و السّواک فی الحمام فأنه یورث و باء الاسنان

نوشیدن آب سرد پس از خوردن چیز گرم یا خوردن

از مسواک زدن در حمام بپرهیز که ریزش دندان

شیرینی دندان‌ها را از بین می برد (۴۳).

خواهی یافت (۳۹).

چگونه مسواک بزنیم

پیامبر اکرم(ص):

پیامبر اکرم(ص):

علیک بالسواک لكل وضوء

استا کواعرضاً و لاتستاکو طولاً

در هر وضو مسواک بزن (۴۰).

دندانان را از عرض (عمودی) مسواک بزنید نه از طول

امام باقر(ع):

(افقی) (۴۴).

بحث و نتیجه‌گیری

ان السواک فی السحر و قبل الوضوء من السنته

مسواک زدن هنگام سحر و قبل از وضو سنت

می‌باشد (۴۱).

اسلام به عنوان یک مکتب و نظام کامل به همه ابعاد

وجودی انسان اعم از مادی، معنوی، فردی و اجتماعی

امام باقر(ع):

توجه کافی مبذول داشته است یکی از برنامه‌های

عملی اسلام توجه به بهداشت فردی و جمعی است که

لاتدعه (ای السواک) فی کل ثلاث ایام و لو آن تمرّة

مرّة واحدة

به عنوان بخشی از وظیفه شرعی، اهتمام به آن موجب

خشنودی خداوند می‌گردد.

- حال در کنار پیشرفت و توسعه آگاهی‌ها، علوم و فنون،
ارتقاء سطح آگاهی‌های دینی مردم نیز در زمینه
بهداشت دهان و دندان می‌تواند نقش مهمی را در
پیشگیری از بیماری‌ها، فرهنگ‌سازی و جلب مشارکت
ایفاء کند که با افزایش این نوع آگاهی‌ها و تغییر
نگرش‌ها و باورها و استفاده از آموزه‌های مهم دینی
می‌تواند در ایجاد الگوی صحیح رفتارهای بهداشتی
قدم مؤثری در تامین سلامتی جامعه برداشت.
- ۷- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم
بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳، جلد ۳ باب ۶۷.
۸- فیض کاشانی، محسن. محجه البیضاء، ایران، جامعه
مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۸۳ هـ جلد ۱ ص ۲۹۸
۹- فضل بن حسن طبرسی، مکارم الاخلاق، چاپ اول،
ایران، موسسه نشر اسلامی ۱۴۱۴ هـ ص ۳۹.
۱۰- فضل بن حسن طبرسی، مکارم الاخلاق، چاپ
اول، ایران، موسسه نشر اسلامی ۱۴۱۴ هـ ص ۳۹.

منابع

- ۱- صمدزاده، حمید. سلامت دهان و دندان، چاپ اول.
تهران سازمان چاپ محرر ۱۳۸۴، ص ۳۳.
۲- عیسی، محمدین. سنن الترمزی، بیروت داراحیاء
التراث، جلد ۱۰.
۳- حسام الدین، علاء الدین بن، کنزالعمال، چاپ اول
بیروت، مکتبه التراث الاسلامیه ۱۳۹۷، خبر ۲۵۹۹۸
۴- علاء الدین بن، حسام الدین، کنزالعمال، چاپ اول
بیروت، مکتبه التراث الاسلامیه ۱۳۹۷، خبر ۲۶۰۰.
۵- زارع بیدکی، مجید. میکروبیولوژی پلاک
پوسیدگی دندان، چاپ اول، مشهد، نشر مشهد ۱۳۷۶،
ص ۴۱.
۶- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم
بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳، جلد ۱۰ باب ۷.
- ۱۱- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم
بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳ هـ جلد ۷۶ باب ۱۸
۱۲- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم
بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳ هـ جلد ۷۶ باب ۱۸
۱۳- عاملی، شیخ حرّ، وسائل الشیعه، بیروت، موسسه
احیاء التراث العربی جلد ۱ ص ۳۵۷.
۱۴- طبرسی، فضل بن حسن. مکارم الاخلاق، چاپ
اول، ایران، موسسه نشر اسلامی ۱۴۱۴ هـ ص ۳۸.
۱۵- محمدی ری‌شهری، میزان الحکمه، چاپ اول
ایران مکتب اعلام اسلامی حدیث ۹۰۴۹.
۱۶- محمدی ری‌شهری، میزان الحکمه، چاپ اول
ایران مکتب اعلام اسلامی حدیث ۹۰۵۳.

- ۱۷- فضل بن حسن طبرسی، مکارم الاخلاق، چاپ اول، ایران، موسسه نشر اسلامی ۱۴۱۴ ه ص ۴۹.
- ۲۷- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم، بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳، جلد ۷۹ باب ۱۸۰.
- ۱۸- فضل بن حسن طبرسی، مکارم الاخلاق، چاپ اول، ایران، موسسه نشر اسلامی ۱۴۱۴ ه ص ۴۹.
- ۲۸- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم، بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳، جلد ۹۹ باب ۱۸۰.
- ۱۹- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳، جلد ۹۹ باب ۱۸۰.
- ۲۹- ترجمه پاینده، ابوالقاسم. نهج الفصاحه، چاپ ۱۵ تهران، سازمان انتشارات جاویدان ۱۳۶۰ حدیث ۳۷۹.
- ۳۰- عاملی، شیخ حرّ، وسائل الشیعه، بیروت، موسسه احیاء التراث العربی جلد ۱ ص ۳۶۰.
- ۳۱- ترجمه پاینده، ابوالقاسم. نهج الفصاحه، چاپ ۱۵ تهران، سازمان انتشارات جاویدان ۱۳۶۰ حدیث ۱۹۷۵.
- ۳۲- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم، بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳، جلد ۸۰ باب ۳۴۴.
- ۳۳- احمدبن محمدبن خالد البرقی، چاپ اول، قم مجمع العالمی اهل بیت ۱۴۱۳ ه ص ۵۶۱.
- ۲۲- محمدبن یزیدن ماجه، سنن ابن ماجه، چاپ اول، بیروت دار احیاء التراث ۱۳۹۵ ه خبر ۲۸۷.
- ۲۳- عاملی، شیخ حرّ، وسائل الشیعه، بیروت، موسسه احیاء التراث العربی جلد ۱ ص ۳۵۸.
- ۲۴- فضل بن حسن طبرسی، مکارم الاخلاق، چاپ اول، ایران، موسسه نشر اسلامی ۱۴۱۴ ه ص ۴۹.
- ۳۴- شیخ صدوق من لا یحضر الفقیه، چاپ دوم، قم، موسسه نشر اسلامی، جلد ۱ ص ۲۳.
- ۲۵- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم، بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳، جلد ۷۹ باب ۱۸۰.
- ۳۵- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم، بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳، جلد ۶۲ باب ۳۴۴.
- ۲۶- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم، بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳، جلد ۷۹ باب ۱۸۰.
- ۳۶- فضل بن حسن طبرسی، مکارم الاخلاق، چاپ اول، ایران، موسسه نشر اسلامی ۱۴۱۴ ه ص ۱۵۳.

- ۳۷- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم،
بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳، جلد ۶۲ باب ۲۹۱.
- ۴۲- مجلسی، علامه محمدباقر، بحارالانوار، چاپ دوم،
بیروت، موسسه الوفا، ۱۴۰۳، جلد ۷.
- ۳۸- کلینی، کافی، چاپ چهارم، بیروت دارالصعب و
دارا التعارف، ۱۴۰۱ هـ جلد ۶ ص ۳۷.
- ۴۳- عاملی، شیخ حرّ. وسائل الشیعه، بیروت، موسسه
احیاء التراث العربی جلد ۱.
- ۳۹- کلینی، کافی، چاپ چهارم، بیروت دارالصعب و
دارا التعارف، ۱۴۰۱ هـ جلد ۶ ص ۳۷.
- ۴۴- کلینی، کافی، چاپ چهارم، بیروت دارالصعب و
دارا التعارف، ۱۴۰۱ هـ جلد ۲.
- ۴۰- عاملی، شیخ حرّ. وسائل الشیعه، بیروت، موسسه
احیاء التراث العربی جلد ۱ ص ۳۴۶.
- ۴۵- نوری، میرزا حسین. مستدرک الوسائل، چاپ اول،
قم، موسسه اهل البیت ۱۴۰۷ هـ جلد ۱۶ ص ۴۵۸.
- ۴۱- عبدالله و حسین پسر بسطام طب الائمّه، قم
منشورات الرضی ص ۴۰.
- ۴۶- راوندی، قطب الدین. الدعوات، چاپ اول، قم
موسسه امام مهدی، ص ۱۶۱.

A Comparative Study between Two Methods of Health Education on Mother's Knowledge about Child Training in Urmia Health Center in 2003.

Amirzadeh N¹, Khalilzadeh H², Amirzadeh J³

Abstract:

Introduction: The future of every society depends on its children. Today, parents (especially mothers) must challenge for their care, training, and socialization. Parents must be trained about parental training, psychology and other sciences because knowledge of parents has significant influences in child's life. The present study is done on women in order to promote health and cultural opinion about training and discipline of children in two ways of health education.

Methods & Materials: This study is a semi experimental study (before-after education), and was done on 180 women. The data was gathered by a questionnaire and interview with mothers. Questionnaire included two parts. The first part presented demographic characters and the second part included questions about goals of study.

Results: The results showed that the majority of women were between (30-39 yr), 31% high school graduated, 91% housewives, 33.7% had two children, 65% parents had knowledge about parental training and discipline and 52% had a previous education about it. The comparison of two ways of health education (booklet and congress) showed both type of education had same results ($p>0.05$).

Discussion: Findings showed both methods of education were effective on mothers' knowledge. In order to improve mother's knowledge consequently the health of their children, all the health centers should apply our findings.

Key Word: Mothers' Knowledge, Discipline

Address: Nursing and Midwifery Faculty of Nursing Urmia Tel: 0441-2225522

^{1, 2, 3} Instructor of Nursing, Urmia University of Medical Sciences

Investigation of the Elderly Women Practice in Nursing Home Regarding to Prevention of Lower UTI Infection, 1383

P. Amini¹, M. Hemmati², H. Khalilzadeh³, M. Nosrati⁴, M. Kiani Asl⁵, Z. Moshiri⁶

Abstract:

Introduction: The incidence of lower urinary tract infection in women is more than men because of anatomical differences. The research showed one of every five women was affected with lower UTI during her life and 3% of these women are affected more frequently.

Lower UTI is the most important cause of acute bacterial sepsis in women older than 65 years old. Elderly women often have difficulties in complete emptying of the bladder and urinary stasis.

In institutionalized elderly women with immobility, high incidence chronic illness, indwelling catheters and the risk of lower UTI rises dramatically.

Therefore, we carried out a study titled on investigation of the elderly women practice in nursing home regarding to prevent lower UTI infection.

Methods & Material: This study was a descriptive study. Samples of this study included all of samples in a nursing home. Data was gathered by means of questionnaires included demographic characteristics and 20 questions women's practice. Questionnaires were filled in by interview.

Results: Finding showed that the average age of samples was (7.46 year), illiterate (52%), economic status was moderate (56%). They had physical (100%) and with social problems (76%). Related to questions, finding showed that most of women (80%), didn't wash their hands before voiding, didn't clean the perineum and urethral meatus after each bowel movement (100%) didn't clean urethral meatus from front to back, (76%) didn't do hand washing after toilet, (68%) were very exhausted (physically and psychologically) and total sample (25%) had weak practice in relation to preventing lower UTI infection.

Conclusion: The results of the present study showed that the practice of elderly women in nursing home wasn't good, therefore in order to help elderly women to prevent or manage a recurrent UTI, the health services needs to implement teaching that meets individual women's needs and decrease staffing costs.

Key word: Women Practice, Nursing Home, UTI

Address: Nursing Department, Urmia University of Medical Sciences, Basij St., Urmia, Iran

¹ - Instructor of Nursing, Urmia University of Medical Sciences
² - Instructor of Nursing, Urmia University of Medical Sciences
³ - Instructor of Nursing, Urmia University of Medical Sciences
⁴ - Instructor of Nursing, Urmia University of Medical Sciences
⁵ - Instructor of Nursing, Urmia University of Medical Sciences
⁶ - Instructor of Nursing, Urmia University of Medical Sciences

The Relationship of Job Stress, Depression and Anxiety of Nursing Staff of Urmia University of Medical Sciences

R. Khalilzadeh^۱, R. Yavarian^۲, H.Khalkhali^۳

Abstract:

Introduction: Stress is assumed as mental under pressure in psychology. Stress and consequently psychological imbalance occurs when a person is unable to manage or response to internal or external stimulators.

Job and family situations and personality may produce stress. In this study relationship of job stress, depression and anxiety was investigated.

Methods & Materials: In this study, at first we selected 200 nurses. Then the nurses completed job stress questionnaires: depression and anxiety test.

Results: Results reveal that there is a significant relationship among job stress, depression and anxiety but the relationship of job stress and type of employment isn't significant.

Conclusion: Results of this study confirmed some results of previous studies.

According to the results it appears as if special attention should be given to job stress of nursing staff.

Keywords: Job stress, Depression, Anxiety

Address: Department of Psychiatry, Salmas road, Urmia, Iran

^۱ - Assistant Professor of Urmia University of Medical Sciences

^۲ - Instructur of Urmia University of Medical Sciences

^۳ - Instructur of Urmia Medical University of Medical Sciences

Mouth and Teeth Health Care in Islam

G. Esm Hoseini¹

Abstract:

Introduction: Based on researches, diseases of gum and teeth are in caressingly common in community and have significant effects on many systems in body. That threatens heart, veins, brain and causes myocardial infraction, brain infarction, premature births and skin complications.

In this research, religious education programs based on Quran, Islam's prophet and imams' speeches about relationship between human general health with health of month and teeth are mentioned. Many recommendations are in Islam about this matter and every Muslim must follow the rules of Islam about human health care of body and mental items.

Key Words: Health, Mouth, Teeth, Islam

Address: Nazloo Paradise, Medical faculty. Tel: 0441-2770698

¹ - MS of Religious Sciences, Urmia University of Medical Sciences

